

а лексема «home» имеет более абстрактное значение, поскольку обозначает пространство, с которым у человека есть некая связь (*"my home is my castle"*). К тому же данная лексема обозначает место, к которому человек эмоционально привязан. Нами выявлено, что сочетание слова «family» с существительным «home» (включает 698 единиц употребления) является более популярным, чем сочетание слова «family» с существительным «house» (включает 243 единицы употребления) на основе количественного сопоставления единиц употребления в British National Corpus. Это объясняется тем, что дом для англичанина – место, представляющее собой некое воплощение уюта, удобства, семейной жизни, а также любви, является одним из важных в жизни.

4. Семантически равноправные глаголы английской и русской лингвокультур («live» и «жить») употреблены носителями в различных контекстах. В большинстве случаев данные две лексемы существуют для создания акцента на непосредственном месте нахождения или месте проживания. Однако мы наблюдаем, что лексема «live» в большинстве примеров употребления несет в себе материальную важность, в контексте отдается приоритет факту проживания семьи в конкретном месте (*"In the heart of the bustling city, the Ramirez family lived in a cozy apartment, their walls adorned with photographs and mementos that told the story of their lives together"*), а использование лексемы «жить» является одним из способов отображения духовного единства семьи («– Если говорить о детстве, то очень важно представить, в каком мире жила моя семья»).

Заключение. Языковая картина мира – это исторически сложившаяся в обыденном сознании языкового коллектива и отражённая в языке совокупность представлений о мире, определённый способ восприятия и устройства мира, концептуализации действительности. И эти особенности зафиксированы не только в лексической системе языка, но и в его грамматических структурах. И во многих случаях именно грамматическая структура определяет лексическое значение языковой единицы, как это мы видим в приведённых выше примерах.

1. Амосова, Н.Н. Основы английской фразеологии / Н.Н. Амосова. – Л.: Издательство Ленинградского университета, 1963. – 114 с.

2. Гальперин, И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. – М.: Наука, 2016. – 489 с.

ВОБРАЗ ПТУШКІ Ў ТВОРЧАСЦІ ЯЎГЕНІ ЯНІШЧЫЦ

Радзішэўская М.Д.,

навучэнка 2 курса Полацкага каледжа ВДУ імя П.М. Машэрава,

г. Полацк, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Сарасека Г.Г., магістр

Ключавыя словы. Беларуская паэтка, зборнікі вершаў, Яўгенія Янішчыц, вобраз “птушкі”.

Keywords. Belarusian paetka, collections of tops, Yauginiya Yanishchyts, image of a “bird”.

*Дзіўнай птушкай заляцела яна ў Сад
беларускай Паэзіі, каб вечна там жыць.*

М. Панкова

Яўгенія Іосіфаўна Янішчыц – вядомая і таленавітая паэтэса, перакладчыца. Загадчык аддзела паэзіі часопіса “Маладосць”, лаўрэат дзяржаўных прэмій. Удзельнік XXXVI сесіі Генеральнай Асамблеі ААН. Высокародная жанчына з чулівай і чуйнай душой, удзячная дачка і клапатлівая маці.

Творчасць Яўгеніі Іосіфаўны вельмі глыбокая і шматгранная. Услед за М.І. Панковай хочацца паўтарыць, што Яўгенія Янішчыц “ сапраўды багатую спадчыну нам пакінула. З радасцю былі сустрэты чытачамі ўсе яе кнігі”: “Снежныя грамніцы”, “Дзень вечаровы”, “Ясельда”, “На беразе пляча”, “Пара любові і жалю”, “Каліна зімы”, “У шуме жытняга святла”[5, с. 3–4].

У год 75-годдзя з дня нараджэння Я.Янішчыц асаблівую ўвагу мы звяртаем на арыгінальную, рамантычна-ўзнёслую і задушэўна-інтымную лірыку паэтки, якая багата прысвечана беларускай прыродзе, роднаму Палессю, што ўражвае разнастайным раслінным і жывёльным светам.

Мэта работы: выявіць спецыфіку рэалізацыі вобраза “птушкі” ў творчасці Яўгеніі Янішчыц.

Матэрыял і метады. Вядучы метады даследвання: кантэкстуальны аналіз. Зборнікі “Непрыручаная птушка”, “Пачынаецца ўсё з любові...”, “Выбранае”.

Вынікі і іх абмеркаванне. Як вядома, у літаратуры пад мастацкім вобразам маецца на ўвазе “асобы спосаб эстэтычнага адлюстравання рэчаіснасці ў канкрэтнай, індывідуальна-пачуццёвай форме” [3, с.27].

Птушка як мастацкі вобраз была аб’ектам увагі здаўна, амаль што з таго часу, калі чалавек пачаў мысліць вобразамі, г.зн. з моманту зараджэння мастацтва. Мастакі слова звярталіся да вобраза птушкі яшчэ на самым пачатку ўзнікнення літаратурнай творчасці (камедыя Арыстафана “Птушкі”). Неаднаразова гучаў гэты вобраз у вядомых аўтараў розных народаў (паэма Сэмюэла Колрыджа “Казанне пра старога марахода” – вобраз альбатроса, вершы Эдгара По “Воран”, Стэфана Малармэ “Лебедзь”, казка Морыса Метэрлінка “Сіняя птушка”, прытча Рычарда Баха “Чайка па імені Джонатан Лівінгстон”). Не абыходзяць увагай арніталагічны вобраз і беларускія пісьменнікі, прытым ствараюць яго ў самых розных родах і жанрах літаратуры, уключаючы лірыку (верш “Нашы птушкі” Алеся Гурло, верш-прытча “Каршун”, байка “Гурган і салавей” Янкі Купалы, верш “Не кувай ты, шэрая зязюля..” Максіма Багдановіча, паэма “Зязюля” Сяргея Законнікава).

Да вобраза птушкі даволі часта звярталася ў сваёй творчасці і Яўгенія Янішчыц, надаючы яму як намінацыйную, так і ацэначна-сімвалічную нагрузку. Пры знаёстве з лірыкай паэтэсы можна адзначыць, што арніталагічны вобраз у вершах розных перыядаў творчасці не статычны, застылы, а падпадае пад семантычныя трансфармацыі, выступаючы ці то “знакам”, ці то “эмблемай”, ці то “сімвалам”.

Праяўленне вобраза птушкі як “знака” прадугледжвае простую намінацыю, абазначэнне пеўчай птушкі, таму пазбаўлена асобай сэнсавай нагрузкі. Вобраз-знак “птушка” нярэдка з’яўляецца часткай рэалістычнага апісання прыроды ў творы, уключаецца ў пейзажную замалёўку:

“Да сустрэчы...”

Па-над цёплай лугавінай

Ноч запальвае кастры.

Старажытных соснаў вечы.

Птушак грай і смех людзей [1, с.6].

“Ты мяне аберажы”

Лес, нібыта з рукава,

Птушак высыпаў сазвоны [2, с.57].

Лірычны герой у вершы “У шуме жытняга святла” з замілаваннем назірае за птушкай на ўлонні роднай палескай прыроды:

Снуецца беглая сцяжына –

Апошні збег майго сяла.

Гняздзечка птушкі і ажына –

У шуме жытняга святла [1, с.58].

Любоўна малюючы беларускія краявіды, паэтэса ўжывае не толькі слова з шырокім, абагульненым значэннем “птушка”, што ў класіфікацыі жывёльнага свету адпавядае паняццю “атрад”, але і выкарыстоўвае канкрэтныя назвы, родавыя. У паэзіі Янішчыц пераважаюць вобразы ластаўкі, салаўя, жаўрука, зязюлі, бусла, сініцы, ворана, радзей сустракаюцца такія арнітонімы, як лебедзь, сокал, голуб, чайка, верабей, сава, пушчанка.

Наступная ступень трансфармацыі вобраза птушкі – “эмблема”, калі вобраз птушкі ўводзіцца ў тэксты сентыментальнай ці рамантычнай накіраванасці, задаецца ў складзе

ўстойлівага пейзажнага комплексу і служыць сродкам раскрыцця пэўнага светаўспрыняцця ці светаадчування.

Выкарыстанне птушкі ў якасці сімвала з'яўляецца вышэйшай ступенню семантычнага асэнсавання дадзенага вобраза. У адрозненне ад знака і эмблемы, сімвал шматмерны, шматзначны, невычарпальны ў сваёй семантычнай зададзенасці, звязаны з імкненнем паэтэсы да індывідуалізацыі паэтычнага кантэксту.

Відавочна, што матыў прастору, волі, руху, палёту пануе ў творчасці Яўгеніі Янішчыц, што звязана з натхненнем, летуценнасцю, нястрымным памкненнем да ідэальнага, з акрыленасцю душы паэтэсы. Менавіта таму ў яе творах часта сустракаецца птушыны вобраз, які нярэдка суадносіцца аўтарам з уласным лёсам, псіхалагічным станам: “Я непрыручанай птушкай живу між сполаху і дрэў”, “Я цяпер, як жывая сініца...”, “Я першай лапай пастукаюся ў акно”, “На расхрыстаных, гарачых хвілях лапай кружу...” [1, с. 6, 68, 85].

У асобных вершах Янішчыц лірычная гераіня пераўвасабляецца ў птушку, што раскрываецца перад чытачом у палёце. Палёт пераважна ўвасабляе натхненне, незямную асалоду і горыч адначасова, а часам атаясамліваецца з жыццём гераіні.

Узгадваючы ў паэтычных радках родных людзей, сяброў, а таксама паэтаў, творчасцю якіх захаплялася, Яўгенія Янішчыц таксама выкарыстоўвала вобразы птушак: сын – “свет мой – голенькі ды босы, мой бялюткі бацянок” (“У калыханку сыну”), маці – “...сойка скрухі, перапёлка жалю, кнігаўка маіх лірычных кніг” (“Мама і птушкі”), каханы – “Журавелю ты мой, я твая журавінка” (“Ах, на шчасце ды не ўсохла балота...”), “Здаровы будзь, мой вольны сокал, сардэчны друг мой, шчыры брат!” (“Набытак шчасця мой бяспрэчны...”), Максім Багдановіч – “Дай яму лёту і сілы!...У Лебедзя гордыя крылы...” (“Ялта – 1917”).

Вядома, што і саму паэтэсу многія яе сучаснікі, літаратурныя даследчыкі, крытыкі, літаратуразнаўцы параўноўваюць з птушкай. Па словах Міколы Асаўца, Ніл Гілевіч “зусім нездарма «ахрысціў» Яўгенію Янішчыц прозвішчам «палеская лапайка». Дый сам Мікола ва ўласным артыкуле “Не страляйце ў лапавак” зазначае, што “яна не прыйшла, яна ўварвалася ў беларускую паэзію імклівым палётам даверлівай птушкі. Уразлівая і ўражлівая” [4]. Ганна Кісліцына лічыць, што “вобраз паэткі-птушкі, якая і смерць сваю знайшла ў палёце, найбольш ёй пасуе. Яна сама яго выбрала, выбудавала, правяла праз усю творчасць, то не нам яго мяняць” [6]. Марыя Панкова даследвала творчасць Янішчыц і ў сваім артыкуле “Дзіўная птушка” пісала: “Неад’емная частка душы Яўгеніі Янішчыц уваходзіць у кожны яе твор, як тая дзіўная птушка ў свеце Паэзіі”, “Дзіўнай птушкай заляцела яна ў Сад беларускай Паэзіі, каб вечна там жыць” [5]. І з гэтым немагчыма не пагадзіцца.

Заклучэнне. Вобраз птушкі, з’яўляючыся адным з класічных і папулярных вобразаў у сусветнай літаратуры, выразна выяўлены ў творчасці Яўгеніі Янішчыц у розных семантычных значэннях і выкарыстоўваецца ў якасці знака, эмблемы і сімвала.

Асэнсаванне птушкі як знака дазволіла ўвесці ў лірыку пазнаваемыя, канкрэтныя замалёўкі прыроды, што падтрымлівала рэалістычную тэндэнцыю ва ўласнай літаратурнай дзейнасці. Выкарыстанне вобраза птушкі ў якасці эмблемы садзейнічала раскрыццю ўнутранага света лірычнай гераіні праз абстрактнасць умоўнай манеры выяўлення. Наданне вобразу птушкі сімвалічнага статусу сведчыла пра глыбокую індывідуалізацыю паэтычнага кантэксту, выхад да шырокіх філасофскіх абагульненняў (сутнасць аўтарскага самавыяўлення, маральныя каштоўнасці, сэнс жыцця).

1. Янішчыц, Я. Непрыручаная птушка: вершы / Яўгенія Янішчыц. – Мінск: Мастацкая літаратура, 2023. – 143 с.
2. Янішчыц, Я.І. Пачынаецца ўсё з любові...: вершы, паэмы / Яўгенія Янішчыц. – Мінск: Маст.літ., 2008. – 339 с.
3. Рагойша, В.П. Паэтычны слоўнік / Вяслаў Рагойша. – 3-е выд., дапрац. і дапоўн. – Мінск : Бел.навука, 2024. – 576 с.
4. Асавец, М. Не страляйце ў лапавак [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: bellit.info/news/nje-stralajajce-ulastavak.html – Дата доступу: 12.04.2024.
5. Панкова, М. Дзіўная птушка [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://crbpinsk.brest.by/wp-content/uploads/2017/11/Панкова-М.-Дзіўная-птушка.pdf> – Дата доступу: 12.04.2024.
6. Письменники і навукоўцы разважаюць пра Яўгенію Янішчыц [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://zviazda.by/be/news/20231117/1700233068-pismenniki-i-navukoucy-razvazhayuc-pra-yaugeniuyu-yanishchyc> – Дата доступу: 12.04.2024.